

Бібліотечно-інформаційна політика ОМС склалася історично, однак набула відповідних системних ознак. Нині існує проблемна ситуація, суть якої полягає у протиріччі між зростаючими інформаційними потребами представників ОМС і недостатнім рівнем використання ресурсного потенціалу МПБ для їхнього задоволення. За відсутності мережі спеціалізованих бібліотек ОМС місцеві публічні бібліотеки мають взяти на себе відповідальність за якісне бібліотечно-інформаційне обслуговування органів місцевого самоврядування.

Компенсаторна місія МПБ з бібліотечно-інформаційного обслуговування органів місцевого самоврядування через пріоритетність і значну соціальну значущість набуває ознак соціальної феноменологічної функції місцевої публічної бібліотеки. Цю функцію МПБ можна умовно назвати управлінсько-допоміжною. Суть діяльності сучасної МПБ, за деяким винятком, полягає не в безпосередньому здійсненні процесу управління, а у сприянні йому як допоміжній структурі через повне й оперативне задоволення інформаційних потреб ОМС. Сутність управлінсько-допоміжної функції МПБ полягає у специфічній, притаманній саме місцевій бібліотеці допомозі органам місцевого самоврядування через збирання, зберігання і надання: а) профільних (зокрема краєзнавчих) джерел інформації на традиційних або електронних носіях, пов'язаних із виконанням ОМС своїх професійних обов'язків; б) законодавчих і нормативно-правових документів (у тому числі повнотекстових БД), виданих органами місцевого самоврядування; в) популяризації діяльності ОМС за допомогою опублікованих і неопублікованих документів, електронного каталогу, бібліотечного веб-сайта (веб-портала) у глобальній мережі Інтернет, іншими засобами. Це, з одного боку, дозволить ОМС ухвалювати обґрунтовані, виважені рішення, а з іншого — забезпечить комунікаційні зв'язки між ОМС і місцевою громадою через інформованість останніх про діяльність ОМС. Посередницька інформаційно-комунікативна діяльність МПБ уможливить таким чином прямі і зворотні зв'язки ефективної управлінської діяльності, підвищить імідж бібліотеки серед органів місцевої влади і місцевої громади.

ЕТАПИ ТРАНСФОРМАЦІЇ ДОВІДКОВО-БІБЛІОГРАФІЧНОГО АПАРАТУ ВУЗІВСЬКИХ БІБЛІОТЕК УКРАЇНИ

В.В. Щабельник

Інтенсифікація навчального процесу і наукових досліджень у вузах потребують зростання ролі бібліотек як інформаційних центрів, зокрема якості їх довідково-бібліографічного апарату (ДБА). В умовах автоматизації інформаційних та бібліотечних технологій створюються нові можливості для підвищення ефективності ДБА. Результатом цього стає трансформація ДБА та впровадження інформаційно-пошукових комп'ютерних мереж.

Створення довідково-бібліографічних компютерних мереж вузівськими бібліотеками України відбувалося протягом 1992-2003 рр. поетапно, з урахуванням рівня програмно-технологічних можливостей бібліотек-учасниць. На першому етапі (1992-1995 рр.) при збереженні традиційних складових частин довідково-бібліографічного апарата виникали системи, які містять бібліографічні та повнотекстові бази даних з різних галузей знання. Бібліотеки створюють власні електронні каталоги та бази даних за профілем вузу як майбутню основу локальної автоматизованої інформаційно-бібліотечної мережі. Також у процесі довідково-бібліографічного обслуговування вузівські бібліотеки широко використовують бібліографічні, довідкові та фактографічні бази даних на CD-ROM. Вивчення складу довідково-бібліографічних фондів цього типу бібліотек дозволило визначити, що найрозповсюдженішими у постоці нових надходжень є оффлайнові видання на CD-ROM.

На другому етапі (1995-1999 рр.) вузівські бібліотеки впроваджують Інтернет, що істотно розширює їх інформаційні можливості та масштаби довідково-бібліографічного обслуговування користувачів. Поступово в бібліотеках відкриваються Інтернет-класи, де користувачі не тільки мають доступ до ресурсів Інтернет, але й можливість пройти курс навчання роботи з ними. Останнім часом більшість бібліотек розміщують в Інтернет власні інформаційні сторінки. Нині бібліотеки вузів України можуть подавати на власних веб-сайтах інформацію про видання навчального закладу та електронні архіви їх повнотекстових версій, а також посилання на каталоги інших структурованих даних. Ці сайти доступні користувачам та мають більше можливостей для виконання оперативних запитів, зокрема бібліографічного та довідкового характеру.

Але, як свідчить світовий досвід роботи бібліотек, створення локальних електронних каталогів дорого коштує і не відповідає витратам, доки вони не об'єднані у зведені каталоги або в інформаційно-бібліотечні мережі. Тому на третьому етапі (1999-2003 рр.) відбувається процес інтеграції автоматизованих бібліографічних ресурсів декількох вузівських бібліотек з подальшим ухваленням до довідково-інформаційної мережі регіону або країни. З метою якіснішого задоволення інформаційних потреб користувачів вузівські бібліотеки співпрацюють не тільки між собою, але і з центральною науковою бібліотекою. Так, у 2001 р. шістнадцять вузівських бібліотек та ХДНБ ім. В.Г. Короленка створили «Зведений каталог періодичних видань», які надходили в ці бібліотеки протягом 2001 р. Найближчим часом планується ще декілька спільних проєктів. Це лише перші кроки вузівських бібліотек на шляху до створення корпоративної інформаційно-бібліотечної мережі.

Нині вузівські бібліотеки України готові до співпраці. Нагальні проблеми (недостатнє фінансування, відсутність якісної технічної бази, єдиного програмного та лінгвістичного забезпечення, повільна ретроконверсія) з часом будуть вирішені. Прагнення до якіснішого задоволення інформаційних потреб користувачів виводить вузівські бібліотеки на новий рівень довідково-бібліографічного обслуговування. Удосконалення пошукових систем, створення автоматизованого довідково-бібліо-

графічного апарата і, в першу чергу, зведених електронних каталогів — його головної частини — наближує бібліотеки до їх головної мети: інтеграції бібліотечно-інформаційних ресурсів та створення локальних, міських та регіональних корпоративних комп'ютерних мереж.

АНАЛИЗ СОСТОЯНИЯ АВТОМАТИЗАЦИИ БИБЛИОТЕК В УКРАИНЕ

Н.А. Шепелявая

Попытки внедрить автоматизированные процессы в библиотеки предпринимались давно. Последние опыты в сфере автоматизации отражены в статьях работников ГПНТБ, таких как Я.Л. Шрайберг, Ф.С. Воройской, Б.И. Маршак и другие. Они посвящены проблемам автоматизации библиотечных информационных систем, некоторые из этих авторов предлагают рассмотреть аспекты основных требований к проектированию АБИС.

Толчком к автоматизации библиотечных процессов послужили растущие массивы информации, имеющие неструктурированный характер, к тому же много публикаций не в достаточной степени освещали рассматриваемые вопросы и не всегда отвечают требованиям, предъявляемым к научной статье, что создавало при анализе ситуации целый ряд трудностей, снижая уровень обслуживания читателей в библиотеках.

С целью разработки автоматизированных библиотечных систем были проведены исследования процессов обработки информации, которые показали, что автоматизация всех технических процессов, начиная со сбора и заканчивая выдачей информации, может существенно улучшить процесс обслуживания читателей. Кроме анализа статей были проведены исследования существующих автоматизированных систем для оптимизации обслуживания. В связи с этим были проанализированы все доступные нам опыты автоматизации в г. Харькове.

Анализ показал, что при внедрении автоматизации в библиотеки необходимо тщательное исследование её сферы деятельности, специфики и направления. Результаты исследования показали, что к вузовским библиотекам предъявляются повышенные требования, так как спектр изучаемых дисциплин и множество категорий читателей с абсолютно различными информационными интересами обуславливают ее широкий профиль, что в свою очередь осложняет внедрение автоматизации.

ИСТОЧНИКИ СОЗДАНИЯ ЭЛЕКТРОННЫХ ДОКУМЕНТОВ В СЕТИ ИНТЕРНЕТ

Ю.М. Снурникова

В настоящее время сеть Интернет со своими услугами и продуктами становится мощным инструментом производства и передачи информации